

**O‘ZBEKISTON
QONUNCHILIGI TAHLILI**

ILMIY-TAHLILIIY JURNAL
2026-YIL 2-SON

**ОБЗОР
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
УЗБЕКИСТАНА**

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2026 ГОД № 2

**UZBEKISTAN LAW
REVIEW**

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2026 ISSUE 2

VOLUME 3 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.3.2.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“O‘zbekiston qonunchiligi tahlili” ilmiy-tahliliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2014-yil 21-iyulda 02-0074-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev
Y. Yarmolik
M. Sharifova
Sh. Beknazarova
E. Sharipov
X. Yuldasheva

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 29-iyunda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 22.
Adadi: 100. Buyurtma: № 73.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY‘ATI**BOSH MUHARRIR**

S. Gulyamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq va texnologiyalar sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

TAHRIR HAY‘ATI A‘ZOLARI

I. Rustambekov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor – bosh muharrir o‘rinbosari

Sh. Xo‘jayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori – mas‘ul muharrir

O. Oqyulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

A. Ener – Turkiyaning Anqara Haci Bayram universiteti dotsenti, Energetika nizolari arbitraj markazi bosh kotibi o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori

M. Bungenberg – Saarlend universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori

S. Tatar – Turkiyaning Anqara Yildirim Boyazid universiteti professori, yuridik fanlar doktori

J. Peeroo – Sorbonna Universiteti professori, Stone 36 yuridik firmasi advokati, yuridik fanlar doktori

B. Musayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Biznes huquqi va sud himoyasi fakulteti dekani, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Saydullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq sho‘basi professori, yuridik fanlar nomzodi

D. Habibullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik protsessual va iqtisodiy protsessual huquqi sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

S. Bozorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

I. Bekov – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho‘basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

V. Ergashev – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti direktor o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Joldasova – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Qonunchilik muammolari va parlament tadqiqotlari instituti bosh ilmiy xodimi, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

O. Xazratqulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi mudiri, yuridik fanlar nomzodi, professor

D. Suyunova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

D. Maxkamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti dekani, yuridik fanlar doktori, professor

D. Babadjanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho‘basi professori v.b., yuridik fanlar doktori

A. Matmurotov – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

E. Rahmatov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik fakulteti dekani, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

M. Turdialiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq sho‘basi mudiri o‘rinbosari, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Научно-аналитический журнал «Обзор законодательства Узбекистана» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 21 июля 2014 года с удостоверением № 02-0074.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев
Е. Ярмолик
М. Шарифова
Ш. Бекназарова
Э. Шарипов
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: lawreview.uz

E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
29.06.2026.

Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 22. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 73.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Гулямов – профессор сектора права и технологий Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

И. Рустамбеков – проректор Ташкентского государственного юридического университета по учебной работе, доктор юридических наук, профессор – заместитель главного редактора

Ш. Хужаев – заведующий сектором права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам – ответственный редактор

О. Окюлов – профессор сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Энер – доцент Университета Анкары Хаджи Байрам (Турция), заместитель генерального секретаря Арбитражного центра по энергетическим спорам, доктор права

М. Бунгенберг – директор Европейского института Саарского университета, доктор права

С. Татар – профессор Университета Анкары Йылдырым Беязит (Турция), доктор права

Ж. Пироо – профессор университета Сорбонна, адвокат юридической фирмы Stone 36, доктор права

Б. Мусаев – декан факультета бизнес-права и судебной защиты Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Ш. Сайдуллаев – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Хабибуллаев – заведующий кафедрой гражданского процессуального и экономического процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

С. Бозоров – профессор сектора международного частного права Ташкентского государственного юридического университета (Registrar's Office), доктор юридических наук

И. Беков – заведующий сектором конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

В. Эргашев – заместитель директора Института законодательства и правовой политики при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Ш. Джолдасова – ведущий научный сотрудник Института проблем законодательства и парламентских исследований при Олий Мажлисе Республики Узбекистан, доктор философии по юридическим наукам

О. Хазраткулов – заведующий сектором международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Суюнова – профессор сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Д. Махкамов – декан факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Д. Бабаджанова – и.о. профессора сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Матмуратов – доцент сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Э. Рахматов – декан факультета частного права и сравнительного правоведения Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

М. Турдиалиев – заместитель заведующего сектора международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"Uzbekistan Law Review" scientific and analytical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on July 21, 2014, with certificate number 02-0074.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev
Y. Yarmolik
M. Sharifova
Sh. Beknazarova
E. Sharipov
Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 29.06.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 22.
Units: 100. Order: № 73.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD**EDITOR-IN-CHIEF**

S. Gulyamov – Professor of the Department of Law and Technologies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

I. Rustambekov – Deputy Rector for Academic Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor - Deputy Editor-in-Chief

Sh. Khujaev – Head of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law - Executive Editor

O. Okyulov – Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Ener – Associate Professor of Ankara Haci Bayram University, Turkey, Deputy Secretary General of the Center for Arbitration of Energy Disputes, Doctor of Law

M. Bungenberg – Saarlend universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori Director of the European Institute of Saarland University, Doctor of Law

S. Tatar – Professor of Ankara Yıldırım Bayezid University, Turkey, Doctor of Law

J. Peeroo – Professor of the University of Sarbonne, lawyer of the law firm Stone 36, Doctor of Law

B. Musaev – Dean of the Faculty of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Sh. Saydullaev – Professor of the Department of State and Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences

D. Habibullaev – Head of the Department of Civil Procedural and Economic Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

S. Bozorov – Professor of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Bekov – Head of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

V. Ergashev – Deputy Director of the Institute of Legislation and Legal Policy under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

Sh. Joldasova – Chief Research Fellow of the Institute of Legislation Problems and Parliamentary Research under the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

O. Khazratkulov – Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences, Professor

D. Suyunova – Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

D. Mahkamov – Dean of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

D. Babadjanova – Acting Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Matmurotov – Associate Professor of the the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

E. Rahmatov – Dean of the Faculty of International Law and Comparative Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

M. Turdialiev – Deputy Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

11 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**

Prezident va Hukumat munosabatlarining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari: xorijiy davlatlar tajribasi hamda O‘zbekiston modeli

19 **SAIDAZIMOV YUSUF SODIQ O‘G‘LI, JALOLOVA DIYORA G‘AYRAT QIZI**

O‘zbekiston Respublikasida ma‘muriy shikoyat bo‘yicha ish yuritish tartibining milliy qonunchilik tahlili

26 **NORMURATOV AKTAM TULABOY O‘G‘LI, JO‘RAYEVA MUMTOZMAHALBEGIM ELMURODJON QIZI**

O‘zbekiston Respublikasida ma‘muriy hujjatlarning haqiqiyliigi: moddiy-huquqiy va protsessual talablar tahlili

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

32 **NARZIYEV OTABEK SA’DIYEVICH, MAMATXANOV ASKAR MAXMUTOVICH**

Ijtimoiy investitsiya va ijtimoiy ta’sir obligatsiyalari: O‘zbekistondagi huquqiy mexanizmlar

42 **SHAMSHETOV SHARAFATDIN SARSENOVICH**

Mikromoliyaviy tashkilotlarning tadbirkorlik faoliyati subyektlari sifatidagi huquqiy maqomi

52 **DILBOBOYEV NOZIMBEK SHAVKAT O‘G‘LI**

Mahalliy investorlarning milliy iqtisodiyotdagi rolini oshirish: huquqiy vosita va usullari

59 **HAZRATQULOVA SEVINCHBEKA SHODIYOR QIZI**

SEP litsenziyalashda FRAND majburiyatlari: global sud amaliyoti va O‘zbekiston Respublikasi uchun huquqiy bo‘shliq

66 **TURSUNOV ABDUXALIL ABDUSALIMOVICH**

Iqtisodiyotni texnologik va innovatsion o‘shish modeliga o‘tkazishda raqamli reklamanning huquqiy ahamiyati

73 **UBAYDULLAYEVA ZARIFA MUXIDDIN QIZI**

Elektron tijorat shartnomalarida tovarni sotuvchiga qaytarish masalalari

80 **BOBOTO‘XTAYEV SOHIBJON ABDUSALIM O‘G‘LI**

Sanoat mulki obyektlarini himoya qilish usullari, mexanizmlari va ularning rivojlanish tendensiyalari

87 **SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI**

Davlat xaridi shartnomalariga o‘zgartirish kiritishning o‘ziga xos jihatlari

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI. IJTIMOY TA‘MINOT HUQUQI

94 **ABDULLAYEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**

Majburiy mehnatni taqiqlash: xalqaro standartlar va milliy qonunchilik

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

101 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON O‘G‘LI**

Prokuratura organlari faoliyatiga raqamli texnologiyalarni tatbiq etish masalalari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

109 **UTAYEV XUSNIDDIN XURRAMOVICH**

Raqamli muhitda firibgarlik jinoyatining jinoiy-huquqiy mohiyati va ijtimoiy xavfliligi

116 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAXAMMADI QIZI**

Migratsiya jarayonlari va odam savdosi o‘rtasidagi bog‘liqlik

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

- 125 **OMONOV ZAFARJON RAXMONALIYEVICH**
Tergov sudyasi: ishni sudga qadar yuritishda sud nazoratini takomillashtirish masalalari
- 136 **KURMICHKINA ALBINA RINAT QIZI**
O‘zbekistonning 2026–2030-yillarga mo‘ljallangan kiberxavfsizlik strategiyasi: yangi protsessual vositalar va huquqiy majburiyatlar
- 146 **SAIDOV BOBOQUL YORIQULOVICH**
Raqamli sohada sodir bo‘layotgan o‘g‘rilik jinoyatlarini isbotlash, shaxsni identifikatsiya qilish va elektron dalillarni to‘plashdagi muammolar

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 152 **ABDULLAYEVA SABOHAT ASATULLO QIZI**
Markazlashmagan kripto-birjalar (DEX) orqali pul yuvishga qarshi kurashish: xalqaro yondashuvlar va milliy huquqiy mexanizmlarni rivojlantirish

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

- 158 **TANGIRQULOV MUZAFFAR DONIYOR O‘G‘LI**
Suvga bo‘lgan huquq inson huquqlari tizimida: nazariy-huquqiy va amaliy tahlil

HUQUQNI SOHALARARO TADQIQ ETISH

- 165 **GULYAMOVA GULNORA YAKUBOVNA**
O‘zbek huquqshunoslik terminologiyasida ko‘pma’nolilik va qarama-qarshilik
- 170 **FATTAXOVA AMINA RUSTAMOVNA**
Huquqshunoslarni kasbiy tayyorlashda narrativ yondashuv: badiiy matn imkoniyatlari
- 178 **MATENOV RASHID BEKIMBETOVICH**
Huquq tilining rivojlanishi: tildagi tabiiy o‘zgarishlarning qonunchilikka ta’siri
- 183 **ZIYAMUXAMEDOVA SHAHNOZA TOLKUNOVNA**
Abdulla Qahhorning “O‘g‘ri” hikoyasida huquqqa oid leksika bo‘yicha mulohazalar hamda mo‘jaz konkordans lug‘at

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

11 **АЛИМОВ БОТУ БАБИРОВИЧ**

Конституционно-правовые основы взаимоотношений Президента и Правительства: зарубежный опыт и модель Узбекистана

19 **САИДАЗИМОВ ЮСУФ СОДИК УГЛИ, ЖАЛОЛОВА ДИЁРА ГАЙРАТ КИЗИ**

Анализ национального законодательства о порядке производства по административным жалобам в Республике Узбекистан

26 **НОРМУРАТОВ АКТАМ ТУЛАБОЙ УГЛИ, ЖУРАЕВА МУМТОЗМАХАЛБЕГИМ ЭЛМУРОДЖОН КИЗИ**

Действительность административных актов в Республике Узбекистан: анализ материально-правовых и процессуальных требований

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

32 **НАРЗИЕВ ОТАБЕК СЎДИЕВИЧ, МАМАТХАНОВ АСКАР МАХМУТОВИЧ**

Социальные инвестиции и облигации социального воздействия: правовые механизмы в Узбекистане

42 **ШАМШЕТОВ ШАРАФАТДИН САРСЕНОВИЧ**

Правовой статус микрофинансовых организаций как субъектов предпринимательской деятельности

52 **ДИЛБОБОВЕ НОЗИМБЕК ШАВКАТ УГЛИ**

Повышение роли местных инвесторов в национальной экономике: правовые инструменты и способы

59 **ХАЗРАТКУЛОВА СЕВИНЧБЕКА ШОДИЁР КИЗИ**

Обязательства FRAND в лицензировании SEP: глобальная судебная практика и правовой пробел Республики Узбекистан

66 **ТУРСУНОВ АБДУХАЛИЛ АБДУСАЛИМОВИЧ**

Правовое значение цифровой рекламы в процессе перехода экономики к технологической и инновационной модели роста

73 **УБАЙДУЛЛАЕВА ЗАРИФА МУХИДДИН КИЗИ**

Вопросы возврата товара продавцу в договорах электронной коммерции

80 **БОБОТУХТАЕВ СОХИБЖОН АБДУСАЛИМ УГЛИ**

Способы и механизмы защиты объектов промышленной собственности и тенденции их развития

87 **САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ**

Особенности внесения изменений в договоры государственных закупок

12.00.05 – ТРУДОВОЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

94 **АБДУЛЛАЕВА ДИЛФУЗА САИДАЗИМОВНА**

Запрет принудительного труда: международные стандарты и национальное законодательство

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

101 **МУХАММАДЖОНОВ АБРОРЖОН АКМАЛЖОН УГЛИ**

Вопросы внедрения цифровых технологий в деятельность органов прокуратуры

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

109 **УТАЕВ ХУСНИДДИН ХУРРАМОВИЧ**

Уголовно-правовая сущность и общественная опасность мошенничества в цифровой среде

116 **ЖУМАНИЕЗОВА ЗАРНИГОР МАХАММАДИ КИЗИ**

Взаимосвязь миграционных процессов и торговли людьми

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

125 **ОМОНОВ ЗАФАРЖОН РАХМОНАЛИЕВИЧ**

Следственный судья: вопросы совершенствования судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса

136 **КУРМЫЧКИНА АЛЬБИНА РИНАТ КИЗИ**

Стратегия кибербезопасности Узбекистана на 2026–2030 годы: новые процессуальные инструменты и правовые обязательства

146 **САИДОВ БОБОКУЛ ЁРИКУЛОВИЧ**

Проблемы доказывания преступлений кражи, совершаемых в цифровой сфере, идентификации личности и сбора электронных доказательств

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

152 **АБДУЛЛАЕВА САБОХАТ АСАТУЛЛО КИЗИ**

Противодействие отмыванию денежных средств через децентрализованные криптобиржи (DEX): международные подходы и развитие национальных правовых механизмов

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

158 **ТАНГИРКУЛОВ МУЗАФФАР ДОНИЁР УГЛИ**

Право на воду в системе прав человека: теоретико-правовой и практический анализ

МЕЖОТРАСЛЕВОЕ ИЗУЧЕНИЕ ПРАВА

165 **ГУЛЯМОВА ГУЛНОРА ЯКУБОВНА**

Полисемия и антонимия в узбекской юридической терминологии

170 **ФАТТАХОВА АМИНА РУСТАМОВНА**

Нарративный подход в профессиональной подготовке юристов: потенциал художественного текста

178 **МАТЕНОВ РАШИД БЕКИМБЕТОВИЧ**

Развитие правового языка: влияние естественных языковых изменений на законодательство

183 **ЗИЯМУХАМЕДОВА ШАХНОЗА ТОЛКУНОВНА**

Размышления о правовой лексике в рассказе Абдуллы Каххора «Вор» и краткий конкордансный словарь

CONTENTS

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 11 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Constitutional and legal foundations of the relationship between the President and the Government: experience of foreign countries and the Uzbek model
- 19 **SAIDAZIMOV YUSUF SODIQ UGLI, JALOLOVA DIYORA GAYRAT KIZI**
Analysis of national legislation on the procedure for administrative appeals in the Republic of Uzbekistan
- 26 **NORMURATOV AKTAM TULABOY UGLI, JURAEVA MUMTOZMAHALBEGIM ELMURODJON KIZI**
Authenticity of administrative documents in the Republic of Uzbekistan: analysis of material-legal and procedural requirements

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 32 **NARZIEV OTABEK SADIYEVICH, MAMATKHANOV ASKAR MAKHMUTOVICH**
Social investment and social impact obligations: legal mechanisms in Uzbekistan
- 42 **SHAMSHETOV SHARAFATDIN SARSENOVICH**
The legal status of microfinance organizations as subjects of entrepreneurial activity
- 52 **DILBOBOEV NOZIMBEK SHAVKAT UGLI**
Increasing the role of local investors in the national economy: legal instruments and methods
- 59 **HAZRATQULOVA SEVINCHBEKA SHODIYOR KIZI**
Franchise obligations in SEP licensing: global judicial practice and the legal gap in the Republic of Uzbekistan
- 66 **TURSUNOV ABDUKHALIL ABDUSALIMOVICH**
The legal importance of digital advertising in the transition of the economy to a technological and innovative growth model
- 72 **UBAYDULLAEVA ZARIFA MUKHIDDIN KIZI**
Issues of return of goods to the seller in electronic commerce contracts
- 80 **BOBOTUKHTAEV SOHIBJON ABDUSALIM UGLI**
Methods and mechanisms for the protection of industrial property objects and their development trends
- 87 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
Specific features of amending public procurement contracts

12.00.05 – LABOR LAW. SOCIAL SECURITY LAW

- 94 **ABDULLAEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**
Prohibition of forced labour: international standards and national legislation

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

- 101 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON UGLI**
Issues of implementing digital technologies in the activities of prosecutorial offices

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 109 **UTAEV KHUSNIDDIN KHURRAMOVICH**
Criminal-legal nature and social danger of fraud in the digital environment
- 116 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAKHAMMADI KIZI**
The relationship between migration and human trafficking

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

- 125 **OMONOV ZAFARJON RAKHMONALIEVICH**
Investigative judge: issues of improving judicial oversight in pre-trial proceedings
- 136 **KURMICHKINA ALBINA RINAT KIZI**
Uzbekistan cybersecurity strategy for 2026–2030: new procedural instruments and legal obligations
- 146 **SAIDOV BOBOQUL YORIQULOVICH**
Problems in proving the furt criminals in the digital sector, individual identification, and collection of electronic evidences

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 152 **ABDULLAeva SABOKHAT ASATULLO KIZI**
Combating money laundering through decentralized cryptocurrency exchanges (DEX): international approaches and development of national legal mechanisms

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 158 **TANGIRQULOV MUZAFFAR DONIYOR UGLI**
The right to water in the human rights system: theoretical-legal and practical analysis

INTERDISCIPLINARY STUDY OF LAW

- 165 **GULYAMOVA GULNORA YAKUBOVNA**
Polysemy and antonymy in Uzbek legal terminology
- 170 **FATTAKHOVA AMINA RUSTAMOVNA**
Narrative approach in the professional training of lawyers: the potential of literary text
- 178 **MATENOV RASHID BEKIMBETOVICH**
Development of the language of law: the influence of natural language changes on legislation
- 183 **ZIAMUKHAMEDOVA SHAHNOZA TOLKUNOVNA**
Reflections on legal vocabulary in Abdulla Qahhor’s short story “The Thief” and a brief concordance dictionary

Kelib tushgan / Получено / Received: 21.04.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 03.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 29.06.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.uzlawrev.3.2./IHPR4766>

UDC: 342.9(045)(575.1)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA'MURIY SHIKOYAT BO'YICHA ISH YURITISH TARTIBINING MILLIY QONUNCHILIK TAHLILI

Saidazimov Yusuf Sodiq o'g'li,

Toshkent davlat yuridik universiteti
Ma'muriy va moliya huquqi sho'basida katta o'qituvchisi,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7134-0094>
e-mail: yusuf_saidazimov@mail.ru

Jalolova Diyora G'ayrat qizi,

Toshkent davlat yuridik universiteti
magistranti
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2282-215X>
e-mail: jalolovad@gmail.com

Annotatsiya. Davlat boshqaruvi va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishda ma'muriy shikoyat institutining samarali ishlashi huquqiy davlat qurish jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining ma'muriy-huquqiy tizimida ma'muriy shikoyat institutining normativ-huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi amaldagi qonunchilik doirasida ma'muriy shikoyat bo'yicha ish yuritishni tartibga soluvchi uchta asosiy hujjatni qiyosiy-huquqiy tahlil qilish orqali ularning o'zaro farqlari va mushtarak jihatlari aniqlashdan iborat. Olingan natijalar qonunchilikni takomillashtirish, ma'muriy ish yuritish amaliyotini yagona tizimga keltirish hamda huquqshunoslik ta'limida nazariy manba sifatida qo'llanilishi mumkin. Maqola xulosasida amaldagi qonunchilikdagi bo'shliqlarni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: ma'muriy shikoyat, apellyatsiya kengashi, litsenziyalash, sudgacha ko'rib chiqish, huquqiy eksperiment, ma'muriy tartib-taomillar

АНАЛИЗ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ПОРЯДКЕ ПРОИЗВОДСТВА ПО АДМИНИСТРАТИВНЫМ ЖАЛОБАМ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Саидазимов Юсуф Содик угли,

доктор философии по юридическим наукам,
старший преподаватель сектора
административного и финансового права
Ташкентского государственного юридического университета

Жалолова Диёра Гайрат кизи,

студентка магистратуры
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. Эффективное функционирование института административной жалобы в регулировании отношений между органами государственного управления и гражданами является

важной составляющей процесса построения правового государства. В данной статье анализируются нормативно-правовые основы института административной жалобы в административно-правовой системе Республики Узбекистан. Основная цель исследования заключается в выявлении различий и общих черт трёх основных нормативно-правовых актов, регулирующих порядок производства по административным жалобам, посредством их сравнительно-правового анализа в рамках действующего законодательства. Полученные результаты могут быть использованы для совершенствования законодательства, унификации практики административного производства, а также в качестве теоретического источника в юридическом образовании. В заключение статьи предложены научно-практические рекомендации, направленные на устранение существующих пробелов в действующем законодательстве.

Ключевые слова: административная жалоба, апелляционный совет, лицензирование, досудебное рассмотрение, правовой эксперимент, административные процедуры

ANALYSIS OF NATIONAL LEGISLATION ON THE PROCEDURE FOR ADMINISTRATIVE APPEALS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Saidazimov Yusuf Sodiq ugli,

Senior Lecturer of the Department of Administrative and Financial Law,
Tashkent State University of Law
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Jalolova Diyora Gayrat kizi,

Master's Student at Tashkent State University of Law

Abstract. The effective functioning of the institution of administrative complaints in the regulation of relations between public administration and citizens is an important component of the process of building a state governed by the rule of law. This article analyzes the regulatory and legal foundations of the institution of administrative complaints within the administrative-legal system of the Republic of Uzbekistan. The main objective of the study is to identify the differences and similarities between the three main documents regulating the procedure for administrative complaint proceedings within the framework of current legislation through a comparative legal analysis. The results obtained can be used as a theoretical source in improving legislation, unifying the practice of administrative proceedings, and in legal education. The conclusion of the article puts forward scientific and practical recommendations aimed at eliminating gaps in current legislation.

Keywords: administrative appeal, appellate council, licensing, pre-trial review, legal experiment, administrative procedures

Kirish

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ma'muriy islohotlar fuqarolar va davlat organlari o'rtasidagi munosabatlarni sifat jihatidan o'zgartirish vazifasini ko'zlaydi. Prezident Sh.M. Mirziyoyev rahbarligida ishlab chiqilgan "Yangi O'zbekiston" strategiyasining asosiy yo'nalishlaridan biri insonparvar va xizmat qiluvchi davlat modeliga o'tishdir (Mirziyoyev, 2021). Bu vazifani amalga oshirishda ma'muriy shikoyat instituti hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan shu mexanizm orqali fuqarolar davlat organlari qarorlarining noqonuniyligiga e'tiroz bildirishi va buzilgan huquqlarini tiklashi mumkin.

Maqolada hal etilishi lozim bo'lgan markaziy ilmiy muammo ma'muriy va yuqori turuvchi organlar tomonidan shikoyatlarning yetarli darajada xolis hamda samarali ko'rib chiqilmasligi natijasida ma'muriy sudlar yuklamasining asossiz ortib borayotganidir. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2017–2024-yillarda ma'muriy sudlar tomonidan 120 mingga yaqin ish ko'rib chiqilib, ularning 57 %i qanoatlantirilgan (Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, n.d). Bu ko'rsatkich ma'muriy organlarda nizolarni sudgacha hal etish mexanizmi amalda samarali ishlamayotganini, natijada fuqarolar o'z huquqlarini tiklash uchun bevosita sudga murojaat qilishga majbur bo'layotganini isbotlaydi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, hujjatlarning har biri alohida o'rganilmagani va ular o'rtasidagi farqlar ilmiy jihatdan tahlil qilinmagani uchun amaliyotda qo'llash tartibida noaniqliklar yuzaga kelmoqda. Maqolaning maqsadi har uchala hujjatni alohida-alohida chuqur tahlil qilish, so'ngra ular o'rtasidagi asosiy farqlarni qiyosiy ko'rsatish va bu asosda qonunchilikni rivojlantirish yo'nalishlarini belgilashdan iborat.

Tadqiqot doirasida huquqiy fanlarda ilmiy metodlardan biri bo'lgan ilmiylik, xolislik, taqqoslash, qiyosiy-huquqiy, induksiya-deduksiya hamda boshqa metodlardan foydalanilgan.

Asosiy qism

Ilmiy adabiyotlar tahlili huquqshunos olimlar orasida ma'muriy shikoyat bo'yicha ish yuritish tartibi ya'ni ommaviy nizolarni sudgacha bo'lgan hal qilish masalasida turli xil fikrlar mavjud. Xususan, yuridik fanlar doktori B.T. Musayevning fikriga ko'ra bugungi kunda ommaviy boshqaruv organi bilan jismoniy shaxslar o'rtasida yuzaga keladigan ommaviy-huquqiy nizolar ishini sudgacha hal qilish masalasi e'tibor markazidagi masalalardan biri hisoblanadi. Zero, ma'muriy organ uchun ham unga tegishli ishning sudga yetib borganligi ish samaradorligi maqsadga muvofiq yo'lga qo'yilmaganligining bir ko'rsatkichi hisoblanadi (Muratayev et al., 2022). Professor J. Nematovning (2015) ta'kidlashicha, ishlarni sudgacha hal qilishda ma'muriy shikoyat sud protsessida ma'lum bir ma'muriy qarorning asossiz, noqonuniy ekanligini isbotlash uchun juda ko'p vaqt, dalillar va huquqiy asoslar, shuningdek, moddiy va protsessual qonunchilik bilan o'rnatilgan turli xil me'yorlarning amalga oshirilishi talab qilinadi. B. Umarov va D. Artikovlarning (2018) fikriga ko'ra, ma'muriy shikoyat qilish instituti davlat boshqaruvida qonuniylikni ta'minlash usullaridan biri sifatida qayd etiladi. B. Qosimov, B. Musayev va D. Artikovlar ham ma'muriy tartibdagi shikoyatni davlat boshqaruvida jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlarini ta'minlash usuli sifatida talqin etgan (Musayev et al., 2021). E. Hayitov esa shikoyatlarni ko'rib chiqish va ma'muriy jazo choralari tayinlash faoliyati ko'plab umumiy xususiyatlarni o'zida mujassamlashtirganini ta'kidlash bilan birga, ushbu faoliyat turlarining har biri o'ziga xos maxsus tartib-qoidalarga muhtoj ekanligini asoslab beradi (Xojiyev, 2006).

Rus olimasi V. Budarina (2007) ham ma'muriy shikoyat fuqarolarning ma'muriy-huquqiy maqomini shakllantirish va ochib berishda muhim huquqiy institut sifatida namoyon bo'lishini ta'kidlagan. Ushbu institut orqali shaxsning davlat boshqaruvi sohasidagi huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish imkoniyati amalda ro'yobga chiqadi. D. Lifanov (2024) esa yuridik fanlarda suddan tashqari ma'muriy tartibda nizolarni hal etish ya'ni ma'muriy shikoyat shikoyat bo'yicha ish yuritishda yagona tizimi bo'yicha umumiy konsepsiya mavjud emasligini aytgan. Nemis olimasi A. Poschenrider Germaniya huquq tizimida ma'muriy sudga murojaat qilishdan oldin, ma'muriy hujjat ustidan suddan tashqari dastlabki jarayon (Vorverfahren) o'tkazilishi majburiy hisoblanishini keltirib o'tgan (Poschenrieder, 2019). Bu orqali esa milliy olimlarimiz ta'kidlagandek sudlar faoliyatini yanada samarali ishlashiga sharoit yaratilishi mumkin.

Milliy qonunchiligimiz tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 8-yanvarda qabul qilingan "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonuni mamlakat ma'muriy huquqi tarixida tub burilish yasagan hamda ushbu sohani tizimli tartibga soluvchi asosiy normativ-huquqiy hujjat hisoblanadi. Mazkur qonun ma'muriy shikoyatning obyekti, muddatlari va ish yuritish tartibini izchil ravishda belgilab, fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishning aniq huquqiy mexanizmini yaratdi. Xususan, P. Kurindin ta'kidlashicha, sudgacha shikoyat qilish samarali bo'lishi uchun shikoyat tushunchasi, ko'rib chiqish muddati, shikoyat predmeti va obyekti umumiy ma'muriy protsedura qonunida aniq belgilanishi kerak. Aks holda u oddiy murojaatlardan ajralmay qoladi va samaradorligi pasayadi (Kuryndin, 2021).

Amaldagi qonunchilikka ko'ra, manfaatdor shaxsning ma'muriy hujjatlar, protsessual hujjatlar hamda ma'muriy organlar tomonidan amalga oshirilgan harakatlar ustidan ma'muriy shikoyat berish huquqi kafolatlangan bo'lib, mazkur huquq ma'muriy nizolarni sudgacha hal etishning muhim vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Xususan, ma'muriy shikoyat qonunchilikda belgilangan vakolat doirasida yuqori turuvchi ma'muriy organ yoki boshqa vakolatli ma'muriy organga berilishi mumkin. Mazkur tartib ma'muriy ish yuritishda qulaylik, tezkorlik hamda izchillikni ta'minlashga

xizmat qiladi (O'RQ-457-son, 62, 63-moddalari). Shikoyatni dastlab qabul qilgan ma'muriy organ zimmasiga uni uch ish kuni ichida tegishli vakolatli organga ma'muriy ish materiallari bilan birga yuborish majburiyatining yuklatilishi ma'muriy tartib-taomillarning samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim kafolatlardan biridir (O'RQ-457-son, 64-modda) (Republic of Uzbekistan, 2018). Bu haqida K. Gaziyeu va A. Axrorov (2023) ma'muriy hujjatda aynan shikoyat qilishning muddati va tartibi aniq ko'rsatib o'tilishi kerakligi, bu fuqarolar uchun ma'muriy hujjatga nisbatan keyingi huquqlarini qanday qilib amalga oshirishlari mumkinligini tushunib yetishlariga imkoniyat yaratib berishi, zero, ma'muriy hujjat fuqaroning huquq va manfaatlariga daxldor bo'lgan hujjat ekanligini ta'kidlagan.

Shuningdek, qonunchilik manfaatdor shaxsning keyingi huquqiy himoya vositalaridan foydalanish imkoniyatini ham mustahkamlaydi. Jumladan, ma'muriy shikoyatni ko'rib chiqish natijalaridan norozi bo'lgan shaxs yoki yuqori turuvchi ma'muriy organ mavjud bo'lmagan holatlarda ma'muriy hujjat ustidan sudga murojaat qilish huquqiga ega bo'ladi (O'RQ-457-son, 67-modda). Ushbu norma ma'muriy shikoyat institutining sud himoyasi bilan uzviy bog'liqligini hamda ma'muriy va sud tartibidagi himoya vositalarining o'zaro uyg'unligini ko'rsatadi. Yuqori turuvchi organ shikoyatni 30 ish kuni ichida ko'rib chiqib, nizoli hujjatni o'zgarishsiz qoldirish, o'zgartirish yoki uni bekor qilib, zarurat bo'lsa, yangi hujjat qabul qilish vakolatiga ega (O'RQ-457-son, 68-69-moddalari). Xulosa qilib aytganda, O'RQ-457-sonli Qonun doirasidagi ma'muriy shikoyat tartibi fuqarolarning huquqiy himoyasini ta'minlovchi kuchli sudgacha bo'lgan mexanizm hisoblanadi (Republic of Uzbekistan, 2018).

O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 14-iyuldagi "Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to'g'risida"gi Qonuni ushbu sohadagi ma'muriy nizolarni sudgacha hal qilishning, ya'ni ma'muriy shikoyatning o'ziga xos va takomillashgan mexanizmini belgilaydi. Qonunchilikda shikoyat berishning differensiallashgan tartibi o'rnatilgan bo'lib, unga ko'ra hududiy darajadagi vakolatli organ qarori ustidan uning yuqori turuvchi organiga, respublika darajasidagi vakolatli organ qarori ustidan esa bevosita ushbu organda tashkil etilgan apellyatsiya kengashiga shikoyat qilinadi. Shu bilan birga, manfaatdor shaxslarda ushbu qarorlar ustidan bevosita sudga shikoyat qilish huquqi har doim saqlanib qoladi (O'RQ-701-son, 58-modda) Shikoyatning shakli, shikoyat berish muddati va mazmuniga qo'yilgan talablar ma'muriy tartib-taomillar to'g'risidagi qonunchilikda belgilangan umumiy talablarga mos keladi hamda ular bilan uyg'un holda qo'llaniladi. Ish yuritish jarayonida shikoyatni olgan yuqori organ yoki apellyatsiya kengashi uch ish kuni ichida tegishli axborotni so'rab oladi va shikoyat bo'yicha o'n besh ish kuni ichida yakuniy qaror qabul qilishi shart (O'RQ-701-son, 59, 60-moddalar). Bu protsessual muddat umumiy ma'muriy tartib-taomillarda belgilangan muddatdan ikki baravar qisqaligi bilan ajralib turadi (Republic of Uzbekistan, 2021).

So'nggi yillarda ushbu tizimni yanada takomillashtirish, davlat xizmatlari ko'rsatish jarayonida yuzaga keladigan nizolarni tezkor va samarali hal etish maqsadida yangi institutsional yondashuvlar joriy etilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-mayda qabul qilingan "Davlat xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq ma'muriy hujjatlar bo'yicha nizolarni sudgacha ko'rib chiqishning yangi tartibini joriy etish to'g'risida"gi qarori alohida e'tiborga molik. Ushbu huquqiy mexanizmning mohiyati shundan iboratki, davlat organlari tomonidan qabul qilingan, qonunchilik hujjatlariga muvofiq emas deb hisoblangan ma'muriy hujjatlar ustidan manfaatdor shaxslar maxsus kollegial organlarga murojaat qilishi mumkin. Avvalo, shikoyat berish tartibi elektronlashtirilgan bo'lib, u davlat xizmatlari markazlari yoki YIDXP orqali rasmiylashtiriladi (PQ-188-son, 28-30-bandlar). Shikoyatni rad etish asoslarining belgilanishi (PQ-188-son, 33-band) ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, u asossiz yoki takroriy murojaatlarni cheklaydi hamda sud va ma'muriy yurisdiksiyalar o'rtasidagi nizolarni oldini oladi. Ko'rib chiqish muddatining 15 ish kuni etib belgilanishi va zaruratga ko'ra 15 kungacha uzaytirilishi (PQ-188-son, 35-band) shikoyatlarni tezkor hal etish bilan birga murakkab ishlar uchun moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Apellyatsiya kengashining qaror qabul qilish tartibi kollegiallikka asoslangan bo'lib, qarorlar oddiy ko'pchilik ovoz bilan qabul qilinadi va betaraf qolish taqiqlanadi (PQ-188-son, 44-band). Bu esa qaror qabul

qilishda mas’uliyat va aniqlikni kuchaytiradi. Eng muhim jihatlardan yana biri-apellyatsiya kengashi qarorlarining majburiy kuchga ega bo’lishi (PQ-188-son, 51-band) hamda ularning elektron tizimlarda e’lon qilinishi (PQ-188-son, 47-band). Bu normalar shaffoflik va ijro intizomini ta’minlaydi. Shuningdek, shikoyat qanoatlantirilganda ishning avtomatik tarzda qayta ko’rib chiqish bosqichiga qaytarilishi (PQ-188-son, 52, 53-bandlar) fuqarolardan qayta ariza talab etilmasdan huquqiy himoyaning uzluksizligini ta’minlaydi. PQ-188-sonli qarorining yana bir muhim jihati shundaki, Apellyatsiya kengashi qarorlari ma’muriy organlar uchun majburiy va yakuniy hisoblanadi. Bu degani, davlat organlari kengash qarori ustidan shikoyat qila olmaydi hamda uni bajarishi shart. Biroq fuqarolar va tadbirkorlik subyektlari ushbu qarordan norozi bo’lgan taqdirda sud tartibida nizolashish huquqini saqlab qoladi. Ushbu yondashuv davlat organlari va xususiy shaxslar o’rtasidagi protsessual muvozanatni ta’minlashga xizmat qiladi (President of the Republic Uzbekistan, 2025).

Tadqiqot jarayonida milliy amaliyotda tizimli muammolar aniqlandi. Birinchidan, “Ma’muriy tartib-taomillar to’g’risida”gi Qonunning 69-moddasi ikkinchi qismi mazmuni tahlil qilinganda uning tahriri ayrim hollarda fuqarolar tomonidan noto’g’ri talqin qilinishi mumkinligi aniqlanadi. Chunonchi, modda matnida “Manfaatdor shaxs ma’muriy hujjat ustidan berilgan ma’muriy shikoyatni ma’muriy tartibda ko’rib chiqish natijalaridan norozi bo’lgan yoki yuqori turuvchi ma’muriy organ mavjud bo’lmagan taqdirda ma’muriy hujjat ustidan sudga shikoyat qilishga haqli” shaklida bayon etilgan. Mazkur normada manfaatdor shaxs ma’muriy shikoyatni ko’rib chiqish natijalaridan norozi bo’lgan yoki yuqori turuvchi ma’muriy organ mavjud bo’lmagan taqdirda sudga murojaat qilishga haqli ekani qayd etilgan. Biroq ushbu qoida sudga murojaat qilish huquqini cheklovchi yoki uni faqat ma’lum shartlar bilan bog’lovchi majburiy ma’noda emas, balki ma’muriy shikoyat institutining yakuniy bosqichini ifodalovchi umumiy kafolat normasi sifatida talqin etilishi lozim. Ya’ni sudga murojaat qilish huquqi faqat shikoyat natijasidan norozilik yoki yuqori turuvchi organ yo’qligi bilan cheklanmaydi, balki qonunchilikda nazarda tutilgan umumiy sud himoyasi prinsipidan kelib chiqadi. Bu borada D. Leonov (2021) fikricha, sudgacha shikoyat qilish ma’muriy-huquqiy nizolarni hal etishning mustaqil va katta huquqni himoya qilish salohiyatiga ega institut va agar uning standartlari ma’muriy sud ish yuritish standartlariga yaqinlashtirilsa, u fuqarolar uchun suddan ham qulayroq himoya vositasiga aylanishi mumkin. Shu sababli normaning amaldagi tahriri fuqarolarda sudga murojaat qilish faqat ma’muriy bosqich yakunlangandan keyin yoki muqobil organ mavjud bo’lmagandagina mumkin degan noto’g’ri tasavvur uyg’otishi ehtimoli mavjud. Shu nuqtayi nazardan, mazkur normaning mazmunini yanada aniqlashtirish, uning sudga murojaat qilish huquqi bilan o’zaro nisbatini aniqroq ifodalash maqsadga muvofiq bo’lib, bu huquqiy aniqlikni oshirish va amaliyotda turlicha talqinlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, tadqiqot jarayonida “Ma’muriy tartib-taomillar to’g’risida”gi Qonunning 69-moddasi hamda Ma’muriy sud ish yuritish to’g’risidagi kodeksning 186-moddasi o’rtasida ayrim normativ nomuvofiqliklar mavjudligi kuzatiladi. Xususan, qonunning 69-moddasiga ko’ra, ma’muriy shikoyat agar boshqa muddat belgilangan bo’lmasa, manfaatdor shaxsga ma’muriy hujjat yoki harakat haqida ma’lum bo’lgan paytdan e’tiboran 30 kun ichida berilishi mumkinligi ta’kidlangan. Biroq Ma’muriy sud ish yuritish to’g’risidagi kodeksning 186-moddasida sudga murojaat qilish uchun umumiy muddat sifatida 6 oy etib belgilangan bo’lib, bu muddat shaxsga huquqlari buzilganligi ma’lum bo’lgan paytdan boshlanadi. Shu jihatdan, ma’muriy tartibdagi shikoyat va sud tartibidagi murojaat muddatlari o’rtasida sezilarli farq mavjudligi aniqlanadi. Mazkur nomutanosiblik amaliyotda fuqarolar uchun huquqiy noaniqlikni keltirib chiqarishi mumkin, chunki ma’muriy shikoyatni 30 kunlik muddat bilan cheklash va sudga murojaat qilishni 6 oylik muddat bilan belgilash yagona huquqiy himoya tizimi doirasida turlicha yondashuvni shakllantiradi. Natijada shaxslar qaysi tartib va qaysi muddat ustuvor ekanligi borasida tushunmovchilikka duch kelishi ehtimoli ortadi. Shu sababli mazkur institutlar o’rtasida yagona yondashuvni shakllantirish, ya’ni ma’muriy shikoyat va sudga murojaat qilish muddatlarini tizimli uyg’unlashtirish masalasi dolzarb hisoblanadi. Bu esa nafaqat huquqiy aniqlikni oshiradi, balki ma’muriy va sud himoyasi mexanizmlarining o’zaro izchilligini ta’minlashga ham xizmat qiladi.

Uchinchidan, yuqorida keltirilgan milliy va xalqaro olimlar fikrlariga ko'ra, ma'muriy shikoyat institutining asosiy ahamiyati nizolarni sudgacha bo'lgan bosqichda samarali hal etishda namoyon bo'ladi. Xususan, Germaniya ma'muriy huquq tizimi tajribasi shuni ko'rsatadiki, sudgacha majburiy ma'muriy shikoyat (Vorverfahren/Widerspruchsverfahren) instituti ommaviy-huquqiy nizolarni samarali hal etishda muhim protsessual vosita hisoblanadi. Germaniya Ma'muriy sud ish yuritish to'g'risidagi kodeksining 68-moddasiga ko'ra, sudga murojaat qilishdan oldin nizoli ma'muriy hujjatning qonuniyligi va maqsadga muvofiqligi ma'muriy organ tomonidan qayta ko'rib chiqiladi. Bu esa nizoni sud aralashuvisiz ichki ma'muriy tartibda bartaraf etish imkonini beradi (Federal Republic of Germany, 1960). Shu bilan birga, bu tizim ma'muriy organlarning mas'uliyatini oshirib, qarorlar sifati va asoslanganligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Bu borada U. Kramer va T. Hinrichsenning ta'kidlashicha, mazkur mexanizmning asosiy vazifasi ma'muriy organga nizoni sud bosqichiga olib chiqmasdan hal etish uchun "ikkinchi imkoniyat" yaratishdan iborat (Kramer & Hinrichsen, 2015).

O'zbekiston Respublikasida ma'muriy shikoyat instituti joriy etilgan bo'lsa-da, sudga murojaat qilishdan oldin majburiy ma'muriy ko'rib chiqish bosqichi umumiy va yagona tartib sifatida to'liq shakllanmagan. Shu sababli Germaniya tajribasi ma'muriy shikoyatni sudgacha majburiy bosqich sifatida yanada institutsionalizatsiya qilish imkoniyatini ko'rsatadi. Biroq ushbu modelni milliy huquq tizimiga to'liq va bevosita joriy etish ma'muriy organlarning institutsional salohiyati, xolislik kafolatlari hamda fuqarolarning sudga bevosita murojaat qilish huquqi bilan bog'liq ayrim muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu bois Germaniya tajribasini O'zbekistonda bosqichma-bosqich takomillashtirilgan va kafolatlangan shaklda qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa

Yuqorida amalga oshirilgan tahlillar asosida aytish mumkinki, ma'muriy shikoyat instituti samaradorligi va uning ta'sirchanligi shikoyatni ko'rib chiquvchi vakolatli organning iyerarxik bo'ysunuvdan xolisligi hamda protsessual jihatdan mustaqilligiga bevosita bog'liq shu sababli ma'muriy organlar doirasida iyerarxik bog'liqlikdan xoli bo'lgan hamda nizolarni kollegial eshitish orqali hal etadigan mustaqil apellyatsiya mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bundan tashqari, ma'muriy shikoyat bo'yicha ish yuritishda protsessual muddatlar va tartiblarning tarqoqligi, shuningdek, ixtiyoriylik tamoyilining nomutanosibliigi ma'muriy sudlar yuklamasining asossiz ortishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shundan kelib chiqib, "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonunning 69-moddasi uchinchi qismini quyidagi tahrirda bayon qilish taklif etiladi:

"Ma'muriy shikoyat berish manfaatdor shaxsning bevosita sudga murojaat qilish huquqini cheklamaydi".

Jismoniy va yuridik shaxslarni ma'muriy organlar tomonidan shikoyatlarni noto'g'ri baholash holatlaridan himoya qilish maqsadida "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonunni "murojaatni mazmuni bo'yicha kvalifikatsiya qilish" prinsipi bilan to'ldirish maqsadga muvofiq. Shu sababli ushbu qonunga kiritilayotgan normaning quyidagi tahriri taklif etiladi:

"Ma'muriy organga mazmunan ma'muriy hujjat, ma'muriy harakat yoki harakatsizlik ustidan berilgan shikoyat uning nomidan qat'i nazar, ma'muriy shikoyat sifatida ko'rib chiqiladi va unga ushbu qonunda belgilangan protsessual kafolatlar qo'llaniladi".

Ma'muriy shikoyatni ko'rib chiqish natijalari bo'yicha qabul qilingan qaror ustidan sudga murojaat qilish muddatlaridagi keskin tafovut fuqarolarning sud himoyasiga bo'lgan huquqlarini amalga oshirishda jiddiy protsessual to'siqlarni keltirib chiqarmoqda. Shundan kelib chiqib, O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ish yuritish to'g'risidagi kodeksi va "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonunning 69-moddasidagi sudga murojaat qilish muddatini mazkur kodeks normalari bilan o'zaro muvofiqlashtirish maqsadga muvofiq.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi mamlakatimizda ma'muriy adolat tizimi samaradorligini oshirishga, ma'muriy sudlar yuklamasini kamaytirishga hamda fuqarolarning adolatli davlat boshqaruviga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqlarini real ta'minlashga xizmat qiladi.

REFERENCES

- Budarina, V. A. (2007). *Administrativnaya zhaloba: materialnoe i protsessualnoe pravovoe issledovanie* [Administrative complaint: substantive and procedural legal research] (Doctoral dissertation). Voronezh State University.
- Federal Republic of Germany. (1960). *Verwaltungsgerichtsordnung (VwGO) vom 21. Januar 1960* [Administrative Court Procedure Code of Germany] (§ 68 Abs. 1).
- Gaziyev, K. J., & Axrorov, A. A. (2023). *Ma'muriy huquq* [Administrative law]. TSUL Publ.
- Kramer, U., & Hinrichsen, T. (2015). German law of administrative court procedure: An overview. *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*, 8(10), 2050–2061. <https://doi.org/10.17516/1997-1370-2015-8-10-2050-2061>
- Kuryndin, P. A. (2021). *Dosudebnoe obzhalovanie deystviy (bezdeystviya) ili resheniy administrativnykh organov: opyt Rossii i Frantsii* [Pre-trial appeal against actions (inaction) or decisions of administrative bodies: The experience of Russia and France] (Candidate dissertation). Saint Petersburg State University.
- Leonov, D. V. (2021). *Administrativno-pravovoy institut dosudebnogo obzhalovaniya* [Administrative and legal institution of pre-trial appeal] (Doctoral dissertation). Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation.
- Lifanov, D. M. (2024). *Administrativnyy poryadok razresheniya pravovykh sporov: voprosy materialnogo i protsessualnogo prava* [Administrative procedure for resolving legal disputes: issues of substantive and procedural law] (Doctoral dissertation). Ural State Law University named after V.F. Yakovlev.
- Mirziyoyev, Sh. M. (2021). *Yangi O'zbekiston strategiyasi* [New Uzbekistan strategy]. O'zbekiston.
- Muratayev, S. A., Musayev, B. T., & Artikov, D. R. (2022). *Ma'muriy huquq va protsess* [Administrative law and process]. Yuridik Adabiyotlar Publ.
- Musayev, B., Artikov, D., & Qosimov, B. (2021). *Ma'muriy huquq va protsess* [Administrative law and process]. TSUL Publ.
- Nematov, J. (2015). *O'zbekiston Respublikasida ma'muriy protseduralarni takomillashtirish: Ma'muriy huquq asoslari: Qiyosiy-huquqiy tahlil* [Improving administrative procedures in the Republic of Uzbekistan: Fundamentals of administrative law: Comparative legal analysis]. Spectrum Media Group.
- Poschenrieder, A. S. (2019). *Außergerichtliche Vorverfahren im Verwaltungsrecht: Das Widerspruchsverfahren im allgemeinen Verwaltungsrecht, das Einspruchsverfahren im Steuerrecht und das Widerspruchsverfahren im Sozialrecht* [Out-of-court preliminary proceedings in administrative law: Objection procedures in general administrative, tax, and social law]. Duncker & Humblot.
- President of the Republic of Uzbekistan. (2025, May 19). *Resolution "On the introduction of a new procedure for the pre-trial consideration of disputes concerning administrative acts related to the provision of public services as a legal experiment"* (No. RP-188). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-7532799>
- Republic of Uzbekistan. (2018, January 8). *Law "On administrative procedures"* (No. LRU-457). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-3492199>
- Republic of Uzbekistan. (2021, July 14). *Law "On licensing, permit issuance, and notification procedures"* (No. LRU-701). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-5511879>
- Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. (n.d.). *Rasmiy veb-sayt* [Official website]. <https://sud.uz>
- Umarov, B., & Artikov, D. (2018). *Ma'muriy huquq va protsess* [Administrative law and process]. TSUL Publ.
- Xojiyev, E. T. (2006). *Ma'muriy huquq* [Administrative law]. National Digital Library of Uzbekistan Unilibrary. <https://api.unilibrary.uz/storage/PublisherResourceFile/546896/images/1721106452.pdf>

**O'ZBEKISTON
QONUNCHILIGI TAHLILI**

ILMIY-TAHLILIIY JURNAL
2026-YIL 2-SON

**ОБЗОР
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
УЗБЕКИСТАНА**

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2026 ГОД № 2

**UZBEKISTAN
LAW REVIEW**

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2026 ISSUE 2

VOLUME 3 / ISSUE 2 / 2026

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.3.2.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.